

Saskaņā ar MIPEX pētījumu datiem 2007. gada martā 19 Eiropas Savienības valstīs, ieskaitot Poliju, migranti bez būtiskiem valdības noteiktiem ierobežojumiem varēja piedalīties pilsoniskās sabiedrības dzīvē. Sešās valstīs – Latvijā, Čehijas Republikā, Igaunijā, Lietuvā, Slovākijā un Slovēnijā – ES nepilsoņiem un reizēm pat ES pilsoņiem ir liegtas tiesības uz politisko biedrošanos un/vai kļūt par politisko partiju biedriem.

Atšķirība starp ES-15 (tā sauktās vecās ES dalībvalstis) un ES-10 (tā sauktās jaunās ES dalībvalstis) ir vismazākā sakarā ar vēlēšanu tiesībām. ES-15 ir tikai nedaudz virs pusceļa vērtējuma, bet ES-10 tikai mazliet virs nedaudz nelabvēlīgā vērtējuma. Pamatojoties uz uzturēšanās ilgumu, Ziemeļvalstīs, Īrijā un Nīderlandē ES nepilsoņi iegūst tiesības vēlēties un kandidēt pašvaldību vēlēšanās, kā arī kalpot savai vietējai kopienai ar tādiem pašiem noteikumiem kā ES pilsoņi. Turpretim 11 ES dalībvalstīs vēlēšanu tiesības, kas piešķirtas ES pilsoņiem, tiek liegtas ES nepilsoņiem; gan Latvija, gan Polija ir šo valstu vidū. Citās ES valstīs vēlēšanu tiesības saistītas ar dažādiem ierobežojumiem. Ungārija nedod tiesības kandidēt vēlēšanās. Citās valstīs vēlēšanu tiesības var tikt piešķirtas tikai kādreizējo koloniju pilsoņiem, kā tas ir Apvienotajā Karalistē, vai arī tiem, kas nāk no nedaudzajām valstīm (un reizēm ne no vienas), ar kurām noslēgti savstarpēji sadarbības līgumi, kā tas ir Čehijas Republikā vai Spānijā. Ierobežojumi var būt saistīti ar sarežģītām prasībām (Beļģijā) vai arī ar tiesisko ilgtermiņa rezidenta statusu (Igaunijā, Lietuvā, Slovākijā un Slovēnijā).

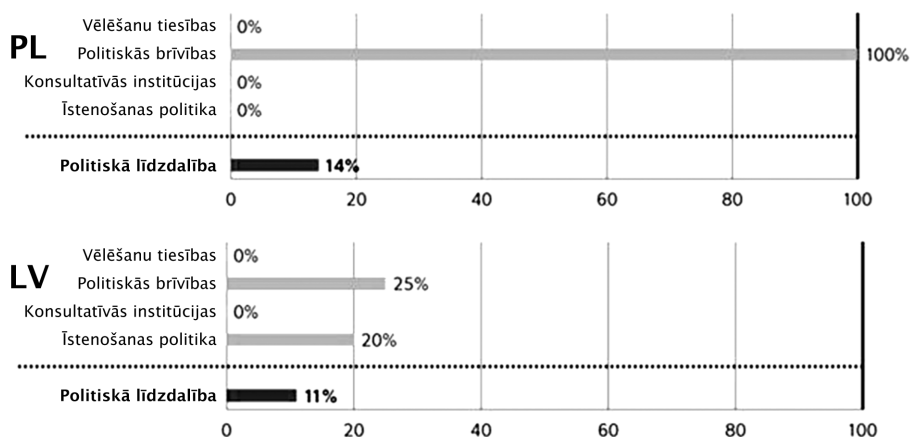
Tāpat arī ES dalībvalstu vidū pastāv liela atšķirība konsultatīvo institūciju ziņā, kas ir demokrātiskas vienības, izveidotas, lai nodrošinātu konsultatīvu forumu starp iedzīvotājiem–migrantiem un valsts atbildīgajām iestādēm gan vietējā, reģionālā, gan nacionālā līmenī. Migrantu pieredze var palīdzēt uzlabot sabiedriskās politikas attiecībā uz efektivitāti un ticamību dažādos jautājumos, sākot no nodarbinātības līdz izglītībai, valodas apguvei un kultūrai. MIPEX secināja, ka pilsētās ar lielu migrantu populāciju – Austrijā, Vācijā un Luksemburgā – vēlētajiem–migrantiem vai migrantu biedrībām bija tiesības ievēlēt savus pārstāvjus konsultatīvajās vai padomdevēju institūcijās. Arī Ziemeļvalstīs, Ziemeļrietumeiropā un Vidusjūras rietumu reģiona valstīs notiek līdzīga konsultēšanās ar migrantiem, izmantojot reģionālās vai nacionālās konsultatīvās institūcijas. Ne Polijā, ne Latvijā šādas konsultatīvas institūcijas netika identificētas. Patiesībā tās nepastāv nevienā no ES-10 valstīm, izņemot divas – Čehijas Republiku un Igauniju, kur migrantu pārstāvjus parasti ieceļ valsts (nevis ievēl pašī migranti), un ar tiem konsultējas tikai vajadzības gadījumā.

Politiskās līdzdalības rādītāji

1	SE	Zviedrija	93	
2	NO	Norvēģija	86	
3	LU	Luksemburga	84	
4	FI	Somija	81	
5	NL	Nīderlande	80	
6	PT	Portugāle	79	
7	DE	Vācija	66	
ES-15			60	
8	IE	Īrija	59	
9	BE	Beļģija	57	
10-	CH	Šveice	55	
	IT	Itālija	55	
	DK	Dānija	55	
13	FR	Francija	52	
14	ES	Spānija	50	
15	UK	Lielbritānija	46	
Visas 28			46	
ES-25			43	
16	CZ	Čehija	41	
17	AT	Austrija	34	
18	CA	Kanāda	32	
19	EE	Igaunija	30	
20	HU	Ungārija	29	
ES-10			20	
21	MT	Malta	19	
22	CY	Kipra	18	
23	SI	Slovēnija	15	
24-	SK	Slovākija	14	
	PL	Polija	14	
	GR	Grieķija	14	
27	LT	Lietuva	12	
→	28	LV	Latvija	11

Pēdējā dimensija – ieviešanas politika – pievēršas aktīvām informācijas kampaņām un iespējām migrantu biedrībām saņemt pamatfinansējumu. Pētījums liecina, ka salīdzinājumā ar pilsoņiem migrantu zemākā politiskā līdzdalība un mazāk aktīvā piedalīšanās vēlēšanās bieži saistīta ar viņu sliktāku sociāli ekonomisko situāciju un vājāku izpratni par valsts sistēmu. Valsts sniegtajai informācijai un finansiālajam atbalstam var būt izšķiroša loma, lai migranti izmantotu tiem dotās politiskās iespējas. Piemēram, *POLITIS* pētījumā par Slovākiju secināts, ka ilgtermiņa rezidentu tiesības vēlēties un kandidēt pašvaldību vēlēšanās padara neefektīvas tas, ka nav dotāciju organizācijām un informācijas kampaņu, nemaz nerunājot par to, ka maz tiek izmantota konsultēšanās iespēja, turklāt pastāv noteikti ierobežojumi attiecībā uz biedrošanos un piederību partijām.¹⁹ Tā kā Centrāleiropā un Austrumeiropā ir maz politiskās līdzdalības iespēju, nepārsteidz tas, ka lielākoties šā reģiona valstu finansēšanas un informēšanas politikas ir kritiski nelabvēlīgas. Čehijas Republika izceļas ar iespējām lielākajai daļai nepilsoņu biedrību saņemt valsts finansējumu visos pārvaldes līmeņos atbilstoši tiem pašiem nosacījumiem kā pilsoņu biedrībām, turpretim Latvijā un Igaunijā finansējuma saņemšanas iespējām noteikti atšķirīgi nosacījumi nekā pilsoņu biedrībām.

Politiskās līdzdalības rādītāji Polijā un Latvijā

Prakse:

- 2004. gada jūnijā notika Īrijas pašvaldību vēlēšanas, kurās pirmo reizi migrantiem no valstīm ārpus ES bija piešķirtas tiesības vēlēties un kandidēt vēlēšanās. Saskaņota mobilizācija un informācijas kampaņas, ko organizēja un vadīja imigrantu grupas, panāca 20 kandidātu-imigrantu parādīšanos sarakstos, no kuriem divi arī tika ievēlēti. Nacionālā Konsultatīvā komiteja par rasismu un starpkulturālismu (*NCCRI*) arī panāca, ka visas puses parakstīja

¹⁹ Divinsky, Boris. Active Civic Participation of Immigrants in Slovakia. *POLITIS* country report (University of Oldenburg; Oldenburg, Germany, 2008).

Protokolu pret rasismu, lai nodrošinātu, ka kampaņas diskusijas, kas bieži vien skar rasisma mērķa grupas, noritētu, neaizskarot cilvēku cieņu un tiesības. POLITIS ziņojumā kā “nākamā soļa” izaicinājums Īrijai tiek identificētas stingrākas politisko partiju ietekmēšanas stratēģijas un mehānisma izveidošana, lai cīnītos ar rasismu partiju biedru vidū;²⁰

- Norvēģijā dzīvojošie migranti, kas nāk no valstīm, kuras nav ES, un ir valstī uzturējušies trīs gadus, var vēlēties kandidēt vietējās vēlēšanās. Kopš sistēmas ieviešanas 1981. gadā amatus ieņēmušo migrantu skaits pilsētās ar lielu imigrantu populāciju ir nepārtraukti audzis. Kopš 1999. gada valdības finansētu informēšanas projektu mērķis bijis palielināt vēlētajū-migrantu līdzdalību vēlēšanās. Šobrīd tikai 45% migrantu piedalās vēlēšanās, kas ir zems rādītājs, ja to salīdzina ar vidējo vēlētajū aktivitāti valstī – 78 procentiem. Zviedrija, kurai ir līdzīga politika attiecībā uz vietējām un reģionālajām vēlēšanām, kā arī referendumiem, pieredzējusi politiķu imigrantu augošu pārstāvību, bet zemu vēlētajū līdzdalības līmeni, kas krītas katrās nākamajās vēlēšanās, sākot no 1976. gada (60%) līdz 2002. gadam (35%). Pētījumi valstīs, kuras piešķirušas vēlēšanu tiesības, norāda uz vairākiem “nākamā soļa” izaicinājumiem. Nepieciešams panākt vienādu līdzdalības līmeni migrantu un pilsoņu vidū; daži no izšķirošajiem svarīgajiem faktoriem ir sākotnējā uzņemšanas politika, politisko partiju ietekme un to sadarbības tīklu blīvums, politiskās uzticēšanās līmenis, kā arī dažādu migrantu kopienu iesakņošanās līmenis. Arī atbildīgajām iestādēm vajadzētu izvērtēt, vai informācijas kampaņas sasniedz mērķauditoriju;
- Nīderlandes Nacionālā dialoga struktūra (*National Dialogue Structure* – angl.) nodrošinājusi tiesisko pamatu un finansiālos resursus konsultācijām ar migrantiem kopš 1997. gada. Uzaicinātajām migrantu organizācijām jāatbilst publiskiem un regulāri vērtētiem kritērijiem attiecībā uz dzimumu, dažādu paaudžu un visas valsts mēroga pārstāvību. Ja par politikas priekšlikumiem rodas nesaskaņas starp valdību un migrantu pārstāvjiem, iesaistās Holandes parlaments. 1997. gadā tika izvirzīts mērķis padarīt šīs konsultācijas ilgtspējīgas un efektīvas, piešķirot 2,8 miljonus eiro lielu finansējumu iesaistītajām migrantu organizācijām, lai tās varētu organizēt tikšanās un informēt savas kopienas. Novērtējumos secināts, ka nacionālā dialoga struktūras pastāvēšana uzlabojusi integrācijas politikas kvalitāti un efektivitāti, kā arī kalpojusi par vērtīgu instrumentu uzticības un sadarbības veidošanai krīžu un spriedzes brīžos. Amsterdamas Universitātes veiktais pētījums pierādījis, ka vietējo padomju un dotāciju likvidēšana Amsterdamā negatīvi ietekmējusi sociālo kapitālu un pilsonisko līdzdalību galvaspilsētas iedzīvotāju-migrantu vidū;
- Dānijas 1999. gada Likums par integrāciju noteica, ka integrācijas padomes jāveido obligāti, ja piecdesmit nepilsoņi un/vai pilsoņi iesnieguši rakstisku priekšlikumu attiecīgajai municipalitātei. Kaut arī 2004. gadā

²⁰ Ugba, Abel. Active Civic Participation of Immigrants in Ireland. POLITIS country report (University of Oldenburg; Oldenburg, Germany, 2008).

padomju veidošana atkal kļuva brīvprātīga, pateicoties šim nosacījumam, 50 municipalitātēs no 98 tika izveidotas padomes. Vietējās padomes ir apvienotas nacionālā jumta organizācijā – Dānijas Etnisko minoritāšu padomē (*Council for Ethnic Minorities in Denmark* – angl.). Tās locekļi ir organizācijās iesaistītās etniskās minoritātes, dažādu valsts un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju organizācijas, kā arī brīvprātīgie. Dānijā šo institūciju galvenais mērķis ir izstrādāt politikas rekomendācijas par bēgļiem un migrantiem būtiskiem jautājumiem. Padome ir pievērsusies “nākamā soļa” izaicinājumam – atbalsta un efektivitātes attīstīšanai, 2007. gadā organizējot piecas publiskas vietējās diskusijas par padomju darba uzlabošanu, kā arī par padomju locekļiem 2008. gadā paredzēta virkne kapacitāti stiprinošu semināru;

- Arī Luksemburgā vietējās konsultatīvās institūcijas ir obligātas, tāpat kā Vācijas Ziemeļreinas-Vestfālenes, Reinzemes-Pfalcas un Hesenes federālajās zemēs. Starptautiskās komitejas Štutgartē locekļiem arī ir noteikta loma starpkomiteju darbībā – tiem jāstandartizē integrācijas jautājumi citu vietējās administrācijas departamentu darbā;
- Hesenes Ārzemnieku padomes darba grupa (*AGAH*) ir viens no piemēriem koordinācijas mehānismam starp vietējām padomēm un reģionālo, un reizēm arī federālo pārstāvību. *AGAH* mērķis ir uzlabot padomju locekļu profesionālismu un komunikāciju, piedāvājot apmācību, konferences, izdodot žurnālu.

2.6. Kļūšana par ilgtermiņa pastāvīgo iedzīvotāju

Ilgtermiņa uzturēšanās funkcionē kā patiens integrācijas instruments, jo atzīst, ka pagaidu migranti, kas kādā valstī nodzīvojuši ilgu laiku, iesakņojušies sabiedrībā. Spānijā un Itālijā veiktie pētījumi liecina, ka pagaidu un it īpaši legālie migranti, kas ieguvuši statusu, nevēlas to zaudēt un cer iekārtoties uz pastāvīgu dzīvi.²¹ Šis statuss kā iekļaušanas procesa atbalsts var tiem sniegt uzturēšanās drošību, kā arī vienlīdzīgas tiesības un vienlīdzīgu attieksmi ar ES pilsoņiem. Tas nostiprina tiesības un pienākumus, ko iebraucēji ieguvuši, dzīvojot valstī, paceļot tos jaunā, drošākā – “pilsoniskā pilsoņa” – statusā, kā to formulējusi Eiropas Komisija.²² Cits integrācijas līdzeklis ir veicināt reālu ceļu uz pilsonību, kas piešķir migrantiem tieši tādas pašas tiesības un pienākumus līdzdarboties viņu izvēlētajā valstī kā citiem šīs valsts pilsoņiem. Papildus informācija par piekļuvi pilsonībai Latvijā un Polijā ietverta *MIPEX* publikācijā.²³

Likumdošana par ilgtermiņa pastāvīgajiem iedzīvotājiem tāpat kā par ģimenes apvienošanu ir tā joma, kurā vērojama Rietumeiropas un Austrumeiropas kon-

²¹ Castles, Stephen. Guest-workers in Europe: A Resurrection? *International Migration Review* (Center for Migration Studies; New York, Vol. 40, No. 4, December 2006), 741–766.

²² European Commission. Communication on immigration, integration and employment (Brussels, 2003), COM/2003/0336 final.

²³ Sk. www.integrationindex.eu

verģence. Īrija, viena no trim dalībvalstīm, kas izmantojusi atkāpi no EK direktīvas, ir vienīgā valsts, kurā tiesiskais ietvars tiek vērtēts kā nedaudz nelabvēlīgs, jo, nepastāvot ilgtermiņa pastāvīgā iedzīvotāja statusam, to valstu, kuras nav ES, pilsoņu tiesības dzīvot kādā ES valstī pastāvīgi ir atkarīgas no darba. Pārējās ES dalībvalstīs politikas vērtējums ir pusceļā uz labāko praksi vai nedaudz labvēlīgāks. Jāatzīmē, ka nevienas valsts tiesiskais ietvars attiecībā uz ilgtermiņa pastāvīgo uzturēšanos vai piekļuvi pilsonībai nesauņema tik augstu novērtējumu, lai tiktu uzskatīts par integrācijas veicināšanai pilnībā labvēlīgu.

Ilgtermiņa uzturēšanās ir Latvijas un Polijas integrācijas politiku relatīvi spēcīgā puse. Patiesi, Polija ir vienīgā no ES-10 valstīm, kas parādās vadošā desmitnieka valstu vidū, tā saņēmusi tādu pašu vispārējo vērtējumu kā Apvienotā Karaliste, Portugāle, Itālija un Dānija. Pārējām ES-10 valstīm vērtējums ir aptuveni pusceļā uz labāko praksi, bet Latvijas politika novērtēta kā 20. vietai atbilstoša un kopumā līdzinās Šveices un Slovākijas politikām.

Polijas atbilstības nosacījumi tiek vērtēti kā otrie vislabvēlīgākie, tāpat kā Kanādas un Nīderlandes, bet Latvija ieņem trešo zemāko vietu līdzās Francijai, Vācijai un Šveicei. ES nepiederošu valstu pilsoņi kā Polijā, tā Latvijā var kļūt par ilgtermiņa pastāvīgiem iedzīvotājiem pēc pieciem uzturēšanās gadiem. Polijā, tāpat kā citās deviņās ES valstīs (tādās kā Somija, Ungārija un Itālija), atzītie bēgļi var ieskaitīt kopējā valstī nodzīvotajā laikā gaidīšanas laiku līdz lēmumam par patvērumu piešķiršanu.

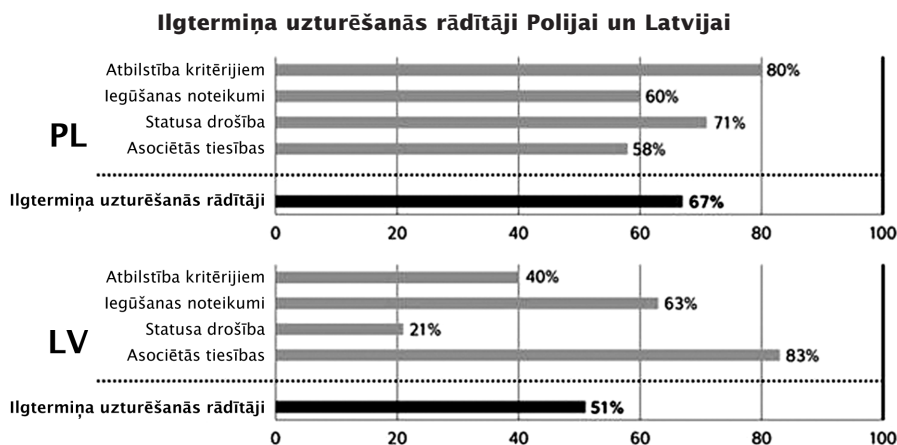
Tā kā Latvijā ir ierobežoti oficiāli nosacījumi attiecībā uz ilgtermiņa uzturēšanos, tad tai ir vislabvēlīgākais vērtējums ES-10 valstu vidū, otro vietu ieņem Polija un Čehijas Republika. Papildus diezgan stingrām prasībām par ekonomiskajiem resursiem Polija un Latvija ES nepilsoņiem izvirzījusi nosacījumus, kas vairumā ES dalībvalstu nepastāv: Polijā tā ir prasība pēc vienkāršas veselības apdrošināšanas, bet Latvijā – valodas pārbaudījums ar salīdzinoši augstām prasībām.

Šajā jomā Latvija un Polija visvairāk atšķiras ilgtermiņa pastāvīgā iedzīvotāja statusa drošības ziņā. 28 aplūkoto valstu vidū Latvija saņēmusi viszemāko vērtējumu, bet Polija – otru augstāko, tūlīt aiz Beļģijas un Zviedrijas. Kaut arī atļaujas gan Latvijā, gan Polijā var pagarināt, iesniedzot iesniegumu, un tām ir ilgs termiņš, Latvijas likumdošanas nosacījumos ir mazāk skaidri noteikta aizsardzība pret izraidīšanu, kā arī tiesiskā statusa atjaunošanas un apelācijas ceļi. Līdzīgas nepilnības novērotas arī Dānijas, Ungārijas, Itālijas un Lietuvas normatīvajos aktos.

Ilgtermiņa uzturēšanās rādītāji

1	SE	Zviedrija	76
2	BE	Beļģija	74
3	NO	Norvēģija	72
4	ES	Spānija	70
5-	UK	Lielbritānija	67
	PT	Portugāle	67
	PL	Polija	67
	IT	Itālija	67
	DK	Dānija	67
10	NL	Nīderlande	66
11-	MT	Malta	65
	FI	Somija	65
13-	SI	Slovēnija	63
	CZ	Čehija	63
	ES-15		61
15	EE	Igaunija	61
16-	CA	Kanāda	60
	GR	Griekija	60
	Visas 28		60
	ES-25		59
	ES-10		57
18	AT	Austrija	55
19	DE	Vācija	53
20-	CH	Šveice	51
	SK	Slovākija	51
	LV	Latvija	51
23	HU	Ungārija	50
24-	LU	Luksemburga	48
	FR	Francija	48
26-	CY	Kīpra	47
	LT	Lietuva	47
28	IE	Īrija	39

Piekluve vairumam nodarbinātības sektoru, sociālajai drošībai, veselības aprūpei un mājoklim, kā arī tiesības uzturēties pēc pensionēšanās tiem pretendentiem, kas ES iegūst ilgtermiņa pastāvīgā iedzīvotāja statusu, vidēji ir tāda pati kā ES pilsoņiem. Igaunija un Latvija Centrālās un Austrumeiropas valstu vidū nodrošinājušas ilgtermiņa pastāvīgajiem iedzīvotājiem lielāko līdztiesību un pieejamību, jo tām ir politiskais tiesību ietvars, kas tiek uzskatīts par vislabvēlīgāko integrācijas veicināšanai. Labākā prakse būtu sasniegta tad, ja ilgtermiņa pastāvīgie iedzīvotāji, kas pārvietojas uz kādu citu ES dalībvalsti un tajā brīvi dzīvo, varētu tur kļūt par ilgtermiņa pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kā arī saglabāt savu statusu Igaunijā un Latvijā, kā to pieļauj Vācijas un Lielbritānijas likumdošana. Attiecībā uz pārējo reģionu Čehijas Republikas, Ungārijas un Slovākijas tiesiskie ietvari parādās kā nedaudz labvēlīgāki, kamēr Polija un Latvija ir pusceļā uz labāko praksi. Polijas likumdošana skaidri negarantē ilgtermiņa pastāvīgajiem iedzīvotājiem tādu pašu prasmju un kvalifikāciju atzīšanu kā EEZ (Eiropas Ekonomiskās zonas) pilsoņiem; tā arī negarantē tādas pašas tiesības kā Polijas pilsoņiem brīvi pārvietoties uz citām ES dalībvalstīm un uzturēties tajās.

Prakse:

- Itālija, transponējot EK direktīvu, ne tikai saīsinājusi prasīto uzturēšanās ilgumu līdz pieciem gadiem, bet tāpat kā daudzas citas ES dalībvalstis atļāvusi bēgļiem un bijušajiem studentiem ieskatīt uzturēšanās periodā arī pagātnes periodu. Tā ieviesusi prasību izsniegt atļaujas 90 dienu laikā;
- Spānijā 1996. gadā pieņemtais regulējums par ārzemniekiem piešķir visiem trešo valstu pilsoņiem beznosacījuma tiesības uz ilgtermiņa uzturēšanos, vienīgās prasības ir piecu gadu iepriekšējā uzturēšanās bez nopietniem kriminālpārkāpumiem. Migranti var izvēlēties apmeklēt brīvprātīgus valsts valodas vai pilsonisko zinību kursus. ES nepiederošu valstu pilsoņi, kas dzīvo Spānijas basku reģionā, automātiski kļūst par "basku pilsoņiem" pēc reģistrēšanās pilsētas valdē, un tas ļauj viņiem piešķirt vienlīdzīgu piekļuvi nodarbinātībai, izglītībai, pakalpojumiem utt.;

- Arī Spānijā ilgtermiņa uzturēšanās atļaujas tiek nekavējoties izsniegtas bēgļiem, bezvalstniekiem un viņu ģimenes locekļiem, kas pievienojas saviem Spānijā dzīvojošajiem galvotājiem. Zviedrijas likumdošanā tiek ievērots tas pats princips, ka ilgtermiņa uzturēšanās statusu šīm migrantu kategorijām var piešķirt drīz pēc iebraukšanas, lai veicinātu viņu integrēšanos visās sabiedrības jomās;
- Dažas valstis, kas pieprasa pārbaudījumus kā nosacījumu ilgtermiņa uzturēšanās atļaujai, pieņem izņēmuma kritērijus, kas pamatojas uz individuālo pretendentu spēju vērtējumu. Grieķijas tiesiskie nosacījumi ne tikai paredz izņēmumus cilvēkiem ar noteiktiem invaliditātes veidiem, bet arī tiem, kas apmeklējuši Grieķijas skolas; savukārt Vācijas likumdošana iet vēl tālāk, nosakot izņēmumus, balstoties uz tādiem personiskiem iemesliem kā slimība, ekonomiskās grūtības, kā arī attiecībā uz studentiem un personām, kurām nav nekādu integrācijas vajadzību;
- Vairākās ES dalībvalstīs tiem ilgtermiņa pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuriem ir spēcīgas un efektīvas saites ar savu mītnes zemi, ir noteikta pastiprināta aizsardzība pret izraidīšanu; piemēram, Zviedrijā pēc četriem uzturēšanās gadiem, Beļģijā – pēc desmit, Nīderlandē – pēc divdesmit. Beļģija piedāvā arī aizsardzību pret to Beļģijas pilsoņu un nepilsoņu, kuri negadījumā darba vietā ieguvuši pastāvīgu invaliditāti, dzīvesbiedru izraidīšanu. Savukārt Spānijā tiek garantēta absolūta aizsardzība pret izraidīšanu nepilngadīgajiem, bet Zviedrijā – otrajai paaudzei;²⁴
- Izraidīšanas procedūras Beļģijā paredz konsultācijas ar Ārzemnieku konsultatīvo padomi, kuras sastāvā ir tiesnesis, praktizējošs advokāts un imigrantus pārstāvošas NVO pārstāvis. Imigrācijas likumdošana un tiesu prakse gan Beļģijā, gan Zviedrijā nodrošina, ka, pieņemot lēmumu par izraidīšanu, jāņem vērā visi ilgtermiņa pastāvīgā iedzīvotāja personisko apstākļu aspekti;
- Francijas valdība nesen samazināja dažas dubultās sodīšanas (*double peine*) iespējas, proti, tiesisko situāciju, kad notiesātie nepilsoņi izcieš sodu kā jebkurš cits notiesāts likumpārkāpējs, bet pēc tam tiek deportēti. 2003. gadā tā sauktajā Sarkozī likumā (*Loi Sarkozy*) tika ieviesta zināma aizsardzība pret ilgtermiņa pastāvīgo iedzīvotāju izraidīšanu kriminālās sodāmības dēļ, pēc tam kad nevalstiskās organizācijas *CIMADE* un *GISTI*, kā arī Francijas Parlamenta locekļi, realizēja veiksmīgu kampaņu ar nosaukumu – “viens sods – un punkts”.

²⁴ Plašāk sk. Groenendijk, Kees. The legal integration of potential citizens: denizens in the EU in the final years before the implementation of the 2003 Directive on long-term resident third-country nationals. In: Bauböck, Ersbøll, Groenendijk, and Waldrauch. The Acquisition and Loss of Nationality in 15 EU member States (Amsterdam University Press; Amsterdam, 2006) un Groenendijk, Guild, and Barzilay. The Legal Status of Third Country Nationals who are Long Term Residents in a Member State of the European Union (European Commission; Brussels, 2001).

3. Rekomendācijas

Politikas, kas veidotas, pamatojoties uz vienlīdzīgu iespēju un aktīvas līdzdalības normatīvo ietvaru, iezīmē svarīgākos instrumentus aizvien daudzveidīgāku sabiedrību integrācijas veicināšanai. Bet politikas, kas atkāpjas no integrācijas normatīvā ietvara, var nopietni ierobežot migrantu līdzdalības iespējas viņu mītnes zemē, radot ilgtermiņa izolētību un spriedzi. Migrācijas integrācijas politikas indekss un “Mācīties uzņemt” – divas plašākas, apvienotas pieejas integrācijas politikas panākumu novērtēšanai – izvirza mērķi veicināt informācijā balstītas diskusijas, mācīšanos citam no cita un galu galā – politikas uzlabošanas Eiropas pašreizējās un nākotnes imigrācijas valstīs.

Tā kā abi projekti cer pavirzīt uz priekšu diskusijas par integrācijas politiku un tās darbakārtību, šis nodaļas noslēgumā tiek sniegtas rekomendācijas par “mācīšanās partnerībām”, turpmākiem salīdzinošiem, uz politiku orientētiem pētījumiem un standartu noteikšanu Latvijā un Polijā, kā arī Centrāleiropā un Austrumeiropā. “Mācīšanās partnerības” varētu pievērsties tiem jautājumiem, kuros *MIPEX* kvantitatīvie rezultāti uzrāda relatīvu politisku vājumu. Partnerības varētu izveidot politikas veidotāji un iesaistītās puses no tām valstīm, kur politika šajos jautājumos ir relatīvi spēcīga, kā arī tās reģiona valstīs, kurās ir līdzīgi izaicinājumi.

Piekļuves darba tirgum veicināšana – Kanāda, Igaunija, Itālija, Portugāle, Spānija, Zviedrija.

Darba tirgus integrācijas pasākumi – Kanāda, Igaunija, Nīderlande, Portugāle, Spānija, Zviedrija.

Procesuālās garantijas un elastība attiecībā uz statusa drošību – Beļģija, Somija, Spānija.

Konsultatīvo institūciju izmantošana – Dānija, Vācija, Luksemburga, Portugāle, Zviedrija.

Vēlēšanu tiesības un aktīvas informēšanas politikas – Nīderlande, Norvēģija, Zviedrija.

Diskriminācija uz pilsonības pamata – Somija, Ungārija, Īrija, Portugāle, Zviedrija.

Stratēģiskā tiesāšanās un vienlīdzības politikas – Kanāda, Beļģija, Francija, Ungārija, Nīderlande, Zviedrija.

Kā minēts šis nodaļas pirmajā daļā, būtiska loma ir dažādiem ekspertiem un iesaistītajām pusēm, sākot no politikas veidotājiem līdz valsts iestādēm, ombudsmeniem, ierēdņiem, iesaistītajām pusēm, arodbiedrībām, NVO, pakalpojumu sniedzējiem, kā arī visbeidzot pašiem migrantiem. Katrs no tiem var pievērsties apvienotajā pieejā iezīmētajām jomām, gan veicot padziļinātus valstu politiku salīdzinājumus, vērtējot ieviešanu, saistot tos ar rezultātiem, kā arī izsverot citu faktoru lomu integrācijas procesā. “Mācīšanās partnerības” var attīstīties ziņojumu formā par pētījumiem, tādā kā *MIPEX* vai “Mācīties uzņemt”, kā reģionālās konferences, mācību braucieni, kolēģu vērtējums, standartu noteikšana, vienojoties par vērtēšanas ietvaru, nesaistošiem pasākumiem un mērķiem, kā arī rīcības kodeksiem.